

Tema 5. Kultur

FAKTABLAD K12. Björkö hamnar Bodback – Svedjehamn – Vikarskat

Björkö skärgård ligger där Kvarken är som smalast och den består av cirka 350 öar. Från den yttersta utposten, Valsörarna, är det cirka 25 km över till Holmögadd i Sverige. Landhöjningen i området är närmare 1 cm/år. Landhöjningen i kombination med de långgrunda stränderna gör att holmarna snabbt växer ihop och nya grynnor stiger ur havet. Björkö's areal ökar med ungefär 13 hektar årligen.

Den kraftiga landhöjningens inverkan på sjöfarten syns på båthamnarnas utveckling. Hamnarna har alltefter tidens och landhöjningens gång flyttats enligt strandlinjen. När de första invånarna bosatte sig på Björkö var de flesta av de nuvarande backarna kringflutna holmar, och man kunde ha sina båtar alldeles invid knuten. Men landhöjningen gjorde att man var tvungen att flytta hamnen efter vattnet. Hamnen flyttades vartefter till Bodsleton, Kistorsback, Skaghamn, Nyboskatan och så småningom till Bodback, där hamnen fanns under en lång tid.

Bodback hamn

Vid Bodback finner man byns gamla fiskehamn, som var i fullt bruk till 1930-talet. På 1940-talet började man allt mer flytta båtar och båthus till Svedjehamn på grund av landhöjningen. Bodback användes delvis som hamn ända in på 1960-talet, men idag är det omöjligt att komma med båt dit, på grund av landhöjningen. I Bodback har tidigare funnits omkring 13 sjöbodar men endast några få återstår. Den 3,5 km långa vandringsleden Bodvattnet runt går via Bodback och Svedjehamn och är en fantastisk naturupplevelse.

* *

Den svenske kungen Gustav II Adolf beviljade år 1617 Björköborna skattelindring och frihet från krigstjänst som gottgörelse för deras plikt att föra resande och post över Kvarken. Trafiken pågick under århundraden - både vinter och sommar - ända fram till år 1895. Tidvis upprätthölls regelbunden trafik ett par gånger i veckan. År 1951 restes vid Bodback hamn ett minnesmärke över trafiken som pågick från Björkö och över till den svenska sidan från 1500-talet fram till 1895.

Bodback med Saltkaret i bakgrunden.

Foto: Thomas Birkö.

Svedjehamn

I hamnlandskapet vid Svedjehamn framträder den gamla fiskekulturen mycket tydligt. Ett tätt band av strandbodar har byggts upp längs strandlinjen. Svedjehamn har använts från början av 1900-talet, efter att Bodback hamn började bli för grund. Vid Svedjehamn byggdes även ett salteri för fiskarnas fångster. Turbåten till Vasa gick från Svedjehamn. Idag används hamnen främst av fritids- och småbåtar. Svedjehamn är även en flitigt besökt träffpunkt sommartid.

Kvarkens skärgård är fylld av unika De Geer-moräner, även kallad tvättbrädsomoräner, som är spår av den senaste istiden. Vid Svedjehamn syns de långsmala moränerna som långsträckta parallella ryggar som dyker upp ur vattnet med jämna mellanrum. De Geer-moränerna ses tydligast från utsiktstornet Saltkaret, som ligger på promenadavstånd från hamnen.

Postrodden är ett evenemang som hållits årligen sedan 1982 till minne av Björköbornas posttransporter

över Kvarken. Då rör man mellan Holmön i Sverige och Svedjehamn, en resa på ungefär 34 sjömil (60 km) som tar i medeltal mellan 6-8 timmar, tiden beror väldigt mycket på väder och vind. Ett 40-tal båtar brukar delta och varannat år går starten från Svedjehamn. I samband med postrodden hålls också den traditionella postroddsans. Postrodden firas alltid på lördag helgen efter midsommar och då är det marknad och musik och glada människor som samlas i Svedjehamn.

Vikarskat hamn

Svedjehamn är, trots muddrade farleder, idag för grund för större båtar. Sedan 1994 tar fiskebåtar och andra större båtar in i Vikarskat, som ligger drygt fyra kilometer från Svedjehamn.

Svedjehamn fotograferat från Saltkaret.

Foto: Thomas Birkö.